

Eugen Popescu-Cosmin (Magistratul) și
Liliana Lupan (Fiica)

tologic. Personajul are mai mult un sens figurat, identificându-se creatorului de iluzii oarbe și condiției grotesti a protagonistului de circ. Mai puțin poate fi investit cu o motivație reală; dealtfel, nici datele dramatice nu l-au putut face mai concret și mai verosimil. E subliniată, în replică, tăria puterii politice a regimului comunist și lipsa oricărui fundament social de împotrăvire. Judecătorul va sta față în față cu cei doi, într-un moment culminant, de tensiune — tensiune sporită și de amenințarea concretă a unui revolver, ca într-o veritabilă secvență polițistă. De ce, totuși? Nu pentru a se justifica pe sine, ci pentru a mai acorda o șansă fostului inculpat și pentru a da propriei sale fiice o confirmare a actului din trecut. Noile generații pun întrebări, acuză uneori faptele părinților și nu acceptă toate explicațiile care li se dau. Prin prezența fiicei, procesul moral al judecătorului capătă accente noi și relief actual.

Nu toate acțiunile care se succed aici au limpezime și cursivitate. Nu toate momentele își păstrează tensiunea pe care o inițiază — cum e momentul final, cu apariția judecătorului, cînd, în fața unui pistol încărcat, nu se petrec răsturnări de situații, ci schimburi de motivații și argumente. Unor personaje „le lipsește ceva”, pentru a fi întru totul verosimile, și de aceea apar mai degrabă ca „ipoteze”, cum sînt Iluzionistul și Fiica; altele — cum e Columbofilul — au „ceva în plus”, și în acest caz nu se mai explică

identitatea lor reală. Dar prezența gravă a Judecătorului dă sens și complexitate problemelor puse. Autorul creează o reală atmosferă de interes în legătură cu destinul acestui erou și, exceptînd cîteva date confuze, dezvoltă acțiunea cu un veritabil simț al ritmului și al suspensului.

Premiera pe țară de la Galați simplifică și dă oarecare robustețe faptelor. Cu o singură excepție, realizatorii s-au orientat spre esența dramatică a acțiunii, și nu spre învelișul ei, derutant, de bizarerie, și au creat un spectacol care pune în valoare problemele de fond ale piesei. Există un anumit echilibru și o notă de autenticitate a dezbaterii care certifică orientarea regizorului George Rada; precum și două prezențe actoricești care dau forță și rezonanță înfruntării indirecte — Eugen Popescu-Cosmin, în rolul Judecătorului, și Mihai Mihail, în rolul Iluzionistului. Primul creează un personaj demn, marcat de gravitatea răspunderii sale, firesc și omenesc în relațiile cu cei apropiați; al doilea realizează o compoziție remarcabilă în conturarea bătrînului personaj de circ, cu zimbete și gesturi aproape dezarticulate, de dincolo de lume, și cu momente care trădează o autoritate sălbatică. Se mai rețin contribuțiile clare și exacte ale Liliane Lupan (Fiica) și Ioanei Citta-Baciu (Amanta). Excepția privește o anumită bizară sugestie scenografică: pe fundalul negru al scenei sînt amplasate în unghi șase uși, expresie figurată a unei săli a „pașilor pierduți”. Pe cine vizează sugestia? Oricît am căuta, nu găsim o justificare, și nici textul nu ne-o înlesnește.

C. Paraschivescu

TEATRUL NAȚIONAL
„VASILE ALECSANDRI”
DIN IAȘI

NOAPTEA
de M. R. Iacoban

Cu o întîrziere pe care o datorăm împrejurărilor, și nu dorinței noastre, cu o întîrziere de cîteva luni față de seara premierei absolute, dar cu un interes sporit de așteptarea mereu amînatei întîlniri cu această piesă și cu acest spectacol, am văzut la Iași, pe scena Teatrului Național. *Noaptea* de Mircea Radu Iacoban. Autorul ieșean cu scrieri dramatice răspîndite pe multe scene din țară nu anunța prin nimic această piesă,

Moment din spectacol. În centru, Teofil Vălcu (Prodan, starostele)

aplecarea sa către realitatea contemporană, examinarea critică și nu de puține ori mușcător ironică a caracterelor și faptelor de viață din imediata apropiere părînd a fi atitudinea înzestratului condeier predilectă și exclusivă. Surpriza a venit dinspre Mircea-Radu Iacoban, cum venise cu câțiva ani în urmă dinspre Horia Lovinescu și al său *Petru Rareș*, ca o mustrare adusă spiritului nostru excesiv și rigid în clasificări și compartimentări. Mircea-Radu Iacoban e tînăr în raport cu abundența și întinsa lui producție literară, de la reportaj și comentariu

sportiv, trecînd prin colorate și subtile însemnări de călătorie, prin comedie lirică, prin roman, pînă la tabloul de epocă destinat scenei care e *Noaptea*.

Tînăr fiind, e prea devreme să-i ghicim calea pe care talentul lui viguros se va dezvoltă cel mai fertil și mai aplicat, dar putem crede că pe teritoriul teatrului se va exercita mai insistent. Iată de ce, în activitatea lui, *Noaptea*, deși nu e, în ansamblu, revelatoare, se constituie în moment de referință. Fără îndoială, *Noaptea* are meritul de a explora o epocă mai neguroasă din istoria patriei, un veac seufundat în zbucium și suferințe, fără momente de culme înspre partea Moldovei (veacul al optsprezecelea), și piesa își are izvoare documentare sigure, chiar dacă nu relevă fapte de mare răsunet. Dar să reținem că, vorbind despre Iași — capitală a Moldovei, tîrg aflat la răscruce de drumuri, autorul o face însuflețit de un cald, deloc ascuns patriotism, și de o mare dragoste de locuitor al cetății. Tîrgul Ieșilor, deseori călcat de tătari, ars, pustit, prădat, renaște mereu, sub ochii uimiți ai străinilor, din propria-i cenușă, pentru a-și afirma permanența, așa cum neamul întreg, nu o dată supus grelelor încercări, și-a păstrat ființa peste milenii.

Iași din *Noaptea* e tîrgul stăpînit o noapte de breasla calicilor. Spunem stăpînit și înțelegem ocrotit, pentru că tîrgul ars pînă la temelii, părăsit de tîrgoveții ascunși prin satele învecinate, părăsit și de domn — el însuși adăpostit în vreo mănăstire — e, după năvala pustitoare a tătarilor, bintuit de o epidemie de ciumă, singurii rămași, între zidurile năruite, să înfrunte boala și să țină piept jefuitorilor dinăuntru fiind breslași-calici. Iar ei, calicii, se dovedesc cinstiți și vrednici, pedepsind pe cei care încearcă să pă-

Data premierei: 30 mai 1975.

Regia: SORANA COROAMĂ. Scenografia: FLORICA MALUREANU.

Distribuția: PETRU CIUBOTARU (Gheorghe Sin Popa); CONSTANTIN POPA (Miruță Itigan); VALERIU BOBU (Enver); RELLA GIȚESCU (Ioana Ovanes); ADRIAN TUCĂ (Ion Rachiș); SAUL TAIŞLER (Aristarh Mereacre); PAPIL PANDURI (Iordache Buzatu); LIANA MĂRGINEANU (Anița Ciuculeasă); VIOLETA POPESCU (Mărina Papăjennă); SERGIU TUDOSE (Neacșu Rojniță); DIONISIE VITCU (Pintilie Fulgeratu); ION LAZU, VALENTIN IONESCU (Ursu Orbul); VIRGIL RAICIU (Toader Ciuntu); SILVIA POPA (Zmaragda Buta); VIRGILIU COSTIN (Dumitrașcu Surdu); TEOFIL VĂLCU (Prodan, starostele); FLORIN MIRCEA (Mehmet Achim); GEORGE MACOVEI (Manolache Rughescu); CONSTANȚA LERCA (Paraschiva).

trundă în viața domnească. Un act întâmplător de curaj? Nu, o atitudine de mai adâncă semnificație. Calicii, organizați în breaslă, sînt în majoritatea lor veterani ai marilor bătălii purtate de moldoveni împotriva năvălitorilor, ei sînt, ceea ce am numi azi, mari mutilați de război, cărora peste veacuri, de la Petru Rareș, ba mai departe, de la Ștefan cel Mare, li se acordau drepturi în cetate și ajutoare bănești. Ei nu sînt nicidecum drojdia cetății, ci năpăstuiți ai soartei, dar croi în fond, și atitudinea lor reflectă o conștiință patriotică însuflețitoare.

Piesa nu are o construcție dramatică riguroasă. Răsfirate pe mai multe tablouri, întâmplările se succed într-o dezordine nu numai aparentă, de unde curgerea lor greoaie în spectacol. Dar ceea ce izbuteste autorul sînt tipurile calicilor, de un cuceritor pitoresc: Pintilie Fulgeratu, interpretat cu simplitate și umor de Dionisie Viteu, poate cel mai izbutit dintre toate, apoi Starosteile Prodan, interpretat cu vigoare de Teofil Vălcu, cărora li se alătură Toader Ciuntu (Virgil Raiciu), Dumitrașcu Surdu (Virgiliu Costin), fiecare interpret găsind o notă de culoare personajului său. O frumoasă, caldă interpretare dă Sergiu Tudose personajului Rojniță, tipograful îndrăgostit de filele căr-

ților sale; și un suflu tragic aduce Constantin Popa, interpretul nefericitului logodnic Miruță. Călaul tirgului, jefuitor și crud, e înfățișat cu robustețe, în linii decise, apăsate, de Papil Panduru. Bune interpretări au, în roluri mai puțin întinse, Rella Ghișescu, Li-ana Mărgineanu, Saul Taișler și George Macovei. Se impune atenției interpretarea minuțios exactă dată personajului Mehmet Achim de Florin Mircea.

Sorana Coroamă a insistat asupra conturării cît mai exacte a personajelor și a izbutit să îndrume interpretii pe direcția unor portreți-zări colorate. Ceea ce nu i-a izbutit regizoarei a fost atmosfera de tirg perijolat peste care filfite amenințător aripa morții. Dar asta poate să fie și o urinare a decorurilor semnate de Florica Mălureanu, unele admirabile, cum sînt cele care alcătuiesc curtea domnească, altele deloc sugestive.

Spectacolul cu această piesă, chiar dacă nu atinge valori înalte de stil și unitate și chiar dacă nu reprezintă pentru Mircea Radu Iacoban măsura întregă a talentului său, se înscrie, cu meritele sale evidente, printre momentele bune ale Naționalului ieșean.

V. Munteanu

ALTE PREMIERE

TEATRUL DE COMEDIE

TREI SURORI

de A. P. Cehov

Data premierei: 11 decembrie 1975.

Regia: LUCIAN GIURCHESCU. Scenografia: ION POPESCU-UDRIȘTE. Ilustrația muzicală: MIRCEA CIORTEA. Versiunea românească: LUCIAN GIURCHESCU și ANDREI BALEANU.

Distribuția: CONSTANTIN BĂLTĂREȚU (Prozorov); VASILICA TASTAMAN (Natalia Ivanovna); LILIANA TICĂU (Olga); STELA POPESCU (Mașa); SANDA TOMA (Irina); ION LUCIAN (Kulighin); SILVIU STĂNCULESCU (Verșinin); VLADIMIR GĂITAN (Tuzenbah); DUMITRU RUCĂREANU (Solionii); CORNEL VULPE (Cebutișkin); THEO COJOCARU (Fedotik); GHEORGHE ȘIMONCA, EUGEN RĂCOȚI (Rode); AUREL GIURUMIA, CANDID STOICA (Fera-pont); DORINA DONE (Anfisa).

După o lungă așteptare, presărată cu rare satisfacții artistice, cu rezultate minore sau lipsite de semnificații, iată, Teatrul de Comedie se impune în prim-planul atenției cu un spectacol de valoare merit să îmbogățească exegeza clasicilor pe scenele noastre și să continue tradiția marilor spectacole marcate de creativitate regizorală. Noul Cebov al Teatrului de Comedie descinde din vechiul șir de reprezentații, faimoase pentru echipa constituită aici, și de referință pentru prestigiul teatrului românesc peste hotare. Un spectacol în care semnătura lui Lucian Giurcescu este vizibilă, recunoscîndu-se lesne creatorul unor viziuni comice cu subtext tragic, dar surprinzîndu-ne în ipostaza unui analist de mare profunzime.

Trei surori este, în primul rînd, o analiză, o prospectare amplă, serioasă, în structurile cele mai adînci ale textului dramatic, redat circuitului public cu un sunet nou și într-o lumină nouă. Am exagera spunînd că demersul regizoral — și, astfel, unghiul deschis asupra piesei cehoviene — este complet inedit; dimpotrivă, el se înscrie deliberat în încercările de reconsiderare operate asupra lui Cehov și a „cehovismului“, manifestate simultan, pe numeroase meridiane, atît în critică cît și în realizarea scenică. Spectacolul lui Giurcescu se situează pe linia unor montări recente, de anvergură, care au dat celor *Trei surori* dimensiuni și valorizări es-